

doi.org/10.20883/amp.2020/13

***Wspomnienia i zapisy archiwalne. Kronika Szpitala Maltańskiego 1939-1940, pod red. Wojciecha Giermaziaka, GBL, Warszawa 2020, ss. 448, il. ISBN 978-83-943284-4-3***

Edycja prowadzonej od początku września 1939 roku do marca 1940 roku kroniki Szpitala Maltańskiego w Warszawie, wpisuje się w obszerne piśmiennictwo poświęcone Powstaniu Warszawskiemu i znacznie skromniejszą literaturę utrwalającą działalność Zakonu Kawalerów Maltańskich w Polsce. Szpital Maltański powstał spontanicznie w odpowiedzi na skierowany do mieszkańców Warszawy apel radiowy. Ofiarowany sprzęt medyczny i wyposażenie pozwolił na uruchomienie pierwszej placówki Zakonu Maltańskiego na Mazowszu, szpitala w gmachu Resursy Kupieckiej, dawnym pałacu Mniszchów, przy ul. Senatorskiej (dziś jest to siedziba Ambasady Królestwa Belgii). Funkcjonował on do 1949 roku, z tym, że w czasie Powstania Warszawskiego w innych budynkach, a po jego upadku został ewakuowany poza stolicę.

Zgodnie z dewizą Zakonu, w szpitalu udzielano pomocy wszystkim potrzebującym. Po wybuchu Powstania wszedł on w struktury Grupy Armii Krajowej Północ, a w budynku utworzono kwaterę główną służby sanitarnej komendy głównej AK. Pomocą medyczną objęto także rannych żołnierzy niemieckich, co po upadku Powstania uchroniło personel i pacjentów przed szpitali powstańczych. W płonącej Warszawie zniszczeniu uległy dokumenty i prawie wszystkie materiały dotyczące działalności Szpitala. Ocalał tylko pierwszy, bogato ilustrowany unikalnymi zdjęciami tom kroniki,

obejmujący wydarzenia do lutego 1940 roku, w którym znajdują się zapiski prowadzone głównie przez sanitariuszkę Marię Maciejewską-Rucińską. Zachował się, ponieważ siostra naczelną Magdalena Lipkowska i siostra Renata hr. Ostrowska wywiozły go do Rzymu na spotkanie z Wielkim Mistrzem Zakonu Maltańskiego, księciem Chigi Albani, aby uzyskać pomoc finansową dla szpitala. W woluminie umieszczono też dziennik podróży tych sióstr z Warszawy do Rzymu i dalej do Londynu.

Kronika i dziennik wróciły do Polski dopiero po 1989 roku. Stały się częścią Działu Zbiorów Specjalnych Głównej Biblioteki Lekarskiej, w którym przechowywane są też inne, skromniejsze pamiątki po powstańczym Szpitalu Maltańskim. Dzięki omawianej książce, można je poznać, jak również zarys historii Zakonu Maltańskiego, ze szczególnym uwzględnieniem jego działalności w Polsce. Ponadto w książce zamieszczono biografie personelu Szpitala i jego wspomnienia, a także kolekcję dodatkowych fotografii szpitala i bibliografię. Warto zaznaczyć, że autorem wprowadzenia do książki jest prof. Łukasz Szumowski, Minister Zdrowia i członek Związku Polskich Kawalerów Maltańskich. Poza nim słowa wstępu napisali: biskup Andrzej Franciszek Dziuba, przedstawiciel Zakonu Wojciech Kożuchowski i dyrektor GBL Wojciech Giermaziak.

(AM)